चमत्कार चिन्तामणि of श्री नारायण भट्ट with the commentary अर्थदीपिका of दैवज्ञ धर्मेश्वर मालवीय – Published by बंगाली साहू at सत्यनारायण प्रेस. Loose leaves lithoprint edn., Benares, 1955 Vikram era

(35)

Bill No. 3/07-08

16

2008-0167

॥अथ चमत्कारचिन्तामणिटीकासहितप्रारंभः

KALANIDHI
Rare Book Collection
ACC No.: R-167
SANS 133.5 BHA A
DATA ENTERED
Date 30/8/08

योगवेत्तारायनरः गणेशादि भास्कररामचंद्रभवानीप्रणम्यार्थदीकां सुरम्यां चमत्कारचिंतामणेर्दनंदानवाधाय बुधस्य
संब्रवीति १ अथ जन्मकुंडलिकायां जातकानां शुभाशुभभावफलज्ञानाय चमत्कारचिंतामणिविवक्षुर्नारायणाख्यः प्रारिप्सि
तनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थं श्रीकृष्णप्रणामरूपं मंगलमाचरन् शिष्यशिक्षायै निबध्नाति अत्रास्मिन्ग्रंथप्रारंभसमये नारायण
नामाचार्योहं लसच्छोभपीतवर्णपट्टांबरं यस्य तं घनं मेघमिव विद्युता विद्युद्रूपया राधया लिंगितं कृष्णचन्द्रमिवाल्हादकं श्रीकृ

लसत्पीतपट्टांबरं कृष्णचंद्रमुदाराधयालिंगितं विद्युतेव घनं संप्रणम्यात्र नारायणोहं चमत्कारचिं
तामणिं संप्रवक्ष्ये १ क्वणत्किंकिणीजालकोलाहलाढ्यं लसत्पीतवासोवसानं चलंतं यशोदांगणे
योगिनामप्यगम्यं भजेहं मुकुंदं घनश्यामवर्णं ॥ २ ॥

ष्णं प्रणम्य कायवाङ्मनोभिर्नत्वा चमत्कारचिंतामणिनामा
नं ग्रंथं संप्रवक्ष्ये सम्यक्प्रकारेण रचयामीत्यर्थः १ पुनर्बालगोविंदभजनपूर्वकं पूर्वोक्तं मुकुंदं प्रकटयति क्वणत् शब्दायमान
स्य किंकिणीजालस्य कटिबद्धक्षुद्रघंटिकासमूहस्य कोलाहलेन झणत्कारेणाढ्यं युक्तं तं छंदेन नमानं वा लसत्पीतवासोवसा
नं शोभमानं पीतांबरं धारयंतं योगिनामप्यगम्यं प्राप्तुमशक्यमपि यशोदांगणे चलंतं गच्छंतं घनवत् श्यामवर्णं कृष्णरूपं मुकुंद
महं भजे योगिभिरप्राप्यं यशोदांगणपर्यटंतं श्रीकृष्णं मनसा स्मरामीति स्वमहद्भाग्यातिशयोक्तिः ॥ २ ॥ ६ ॥ ॥

राम
१

Indira Gandhi National Centre for the Arts

अथ सप्रयोजनं ग्रंथं विशिनष्टि महान्बोधो ज्ञानं यस्मात्तच्चतुर्लक्षमितं ज्योतिःशास्त्रमुच्चैरेव प्रमथ्यैव सम्यग्विचार्य विद्वज्जनानां दे
वज्ञानामानंदहेतोः सुरत्नार्थपरैः श्रेष्ठं युक्तिभिः पदलालित्यै रम्यं सुंदरं संक्षिप्तशब्दमबहुविस्तरं भुजंगप्रयातैर्भुजंगप्रयातं भवे
द्यैश्चतुर्भिर्यिरिति लक्षणक भुजंगप्रयाताख्यछंदोभिः प्रबंधं चमत्कारचिंतामणिरूपं करोमि लहुजीहा य पढे सो वि लहुइति पिंग
लोक्तत्वाद्दाद्येच्छन्दोभंगः शंकनीयः चतुर्लक्षकं ज्योतिषं भूमेरिदमित्येवं वा प्रथमं पादः पठनीयः ॥ ३ ॥ अथ ग्रहभावफलं कथया

चतुर्लक्षज्योतिर्महाम्बोधमुच्चैः प्रमथ्यैव विद्वज्जनानंदहेतोः परं युक्तिरम्यं सुसंक्षिप्तशब्दं भुजंगप्रया
तैः प्रबंधं करोमि ३ न चेत्खेचराः स्थापिते किं भचक्रे न चेत्स्पष्टगाः स्थापितेः किं ग्रहेंद्रैः अभावोदितस्य
स्पष्टता कात्र हेतुः फलैरेव पूर्वं ब्रुवे तानि तस्मात् ४ तनुस्थो रविस्तुंगयष्टिं विधत्ते मनः संतपत्यहारदायादवर्गात्

मीति प्रतिजानीते नेति भचक्रस्थाः खेचराः ग्रहा न चेत्स्थापिते भचक्रे राशिमंडले किं न किंचित्फलमित्यर्थः तथा ग्रहा अपि
स्पष्टगा दृग्गणितसाधिता न चेत्स्थापिते ग्रहेंद्रैः किं अभावोदिताभावस्पष्टीकृतं विना साधिता ग्रहस्पष्टतापि का च न किंचि
दित्यर्थः तस्मादादौ स्पष्टाः खेचरास्तन्वादिभावाश्च साध्या इति भावः अथ ग्रहभावस्पष्टीकरणे हेतुः प्रयोजनमुच्यते इति
शेषः यतः फलैरेव जनोः सर्वं ज्ञायते तस्मात्तानि ग्रहभावफलानि ब्रुवे कथयामि ४ तन्वादौ रवेः तन्वादिभावफलानि कथयति

Indira Gandhi National Centre for the Arts

यस्य तनुस्थो लग्नस्थो रविस्तुंगगयत्विमुच्चस्वरूपं विधत्ते दारिदायादवर्गात् स्त्रीपुत्रादिसमूहात् मनःसंतप्तेन संतापं प्राप्नुयात् वात
पित्तेन वातयुतपित्तेन वपुः शरीरं पीड्यते तथा स पुरुषः पर्यटन् देशान्तरं गच्छन् नित्यं निश्चितं ह्रासवृद्धिम् धनन्यूनाधिकत्वं प्रा
प्नोति ५ अथ द्वितीयभावस्थरविफलं यस्य नरस्य लग्नभावकुंडलिकायां धने लग्नाद्द्वितीयस्थाने भानुः सूर्यः स पुरुषो भाग्याधि
कः श्रेष्ठभाग्यः स्यात् चतुष्पात्सुखं गजाश्वादिसौख्यं लभेदिति शेषः च पुनः स्वद्रव्यं सद्व्यये याति गच्छति धर्मादिविषये व्ययं कुर्य्या

वपुः पीड्यते वातपित्तेन नित्यं स वै पर्यटन् ह्रासवृद्धिं प्रयाति ५ धने यस्य भानुः स भाग्याधिकः स्याच्चतुष्पात्
सुखं सद्व्यये स्वं च याति कुटुंबे कलिर्जायते पि क्रिया निष्फलां याति लाभस्य हेतोः ६ तृतीये पदाऽहर्मणिर्ज
न्मकाले प्रतापाधिकं विक्रमं चातनोति तदा सोदरैस्तप्यते तीर्थचारी सदा रिक्षयः संगरे शान्नरेशात् ॥ ७ ॥

दिति भावः जायया निमित्तभूतया कुटुंबे स्वबंधुविषये कलिः कलहो जायते भवेदित्यर्थः तथा लाभस्य हेतोः आगः गल्भ्या क्रियापि
निष्फला याति कृतोपि यत्नात् उद्यमः स्वाहंकारेण निष्फलं स्यादित्यर्थः ॥ ६ ॥ अथ तृतीयस्थरविफलं जन्मकाले तृतीये य दा ऽ
हर्मणिः सूर्यस्तदा स पुरुषः प्रतापोधिको यस्मिन्नेतादृशं विक्रमं पराक्रमम् आतनोति च पुनः सोदरैर्भ्रातृभिस्तप्यते संतापमा
प्नुयात् तीर्थचारी तीर्थगमनशीलो भवेत् संगरे संग्रामे सदा रिक्षयः शत्रुनाशस्तथा नरेशान्नृपात् शं कल्याणं स्यात् ॥ ७ ॥ राम:

Indira Gandhi National Centre for the Arts

अथ चतुर्थभावफलं तुरीये सुखभावे दिनेशे सूर्ये विद्यमाने जनो मनुष्योऽतिशोभाधिकाराद् अतिशयितो यो शोभाधिकारो द्रव्येशेक
मान्यतारूपस्तस्माद्धेतोर्वंधुतः स्वजनेभ्यः किमुतान्यभ्यः विग्रहं कलहं तथा विपक्षाहवे शत्रुसंग्राममानभंगमतुलमभद्र
माप्नोति प्रवासी विदेशगमनशीलो भवेत् तथा तस्य चेतो मानसं कदाचिन्न शांतिं भजेत् सदाव्याकुलः स्यादित्यर्थः ॥४॥ अ
थ सुतभावफलं भास्करे सुतस्थानगे पंचमे सति नरः पूर्वजापत्यतापी पूर्वजस्य प्रथमजातस्यापत्यस्य पुत्रस्य तापी मा प

तुरीये दिनेशेऽतिशोभाधिकाराज्जनः संलभेद्विग्रहं वंधुतोऽपि प्रवासी विपक्षाहवे मानभंगं कदाचिन्न
शांतं भवेत्तस्य चेतः ४ सुतस्थानगे पूर्वजापत्यतापी कुशाग्रामतिर्भास्करे मंत्रविद्यः रतिर्वंचने संचको
ऽपि प्रमादी मृतिः क्रोडरागादिजा भावनीया ५ रिपुध्वंसकृद्भास्करो यस्य षष्ठे तनोति क्षयं राजतो मित्रतो वा

वांछन्मरणाच्छोकं तत्तो दुःखं प्राप्नुयादित्यर्थः मंत्रविद्याय स्येति स आगमवेत्ता नीतिशास्त्रज्ञो वा प्रमादी असावधानः संचको द्रव्य
संचयकृद्भवेदित्यर्थः तथा तस्य मतिर्बुद्धिः कुशाग्रा अतिसूक्ष्मवस्तुविचारिणी वंचने परुषप्रतारणे रतिः प्रीतिः क्रोडरोगादिजा
कुक्षिव्याधिभवा मृतिर्भावनीया ज्ञेयेति सर्वत्रान्वयः ५ अथ षष्ठभावफलं यस्य षष्ठे रिपुभवने भास्करः स रिपुध्वंसकृच्छत्रु
घाती स्यात् तथा राजतो राजदंडनिमित्तात् मित्रतो मित्रकार्यहेतोर्वा क्षयं द्रव्यसंपत्तेर्नाशं तनोति कुर्यात् तथा प्रयाणे यात्रायां निषादैर्भिः

ब॰दि॰

त्रैर्हेतुभिर्विषादं दुःखं करोति मार्गे चौरकृतलुंठनवशाद्दुःखं प्राप्नुयादित्यर्थः मातुः कुले मातृवंशे तथा चतुष्पादतोऽश्वादि श्वा

३ पाद्दुपातः अथवा मातृकुलाद्वाहनपतना [illegible]गिपशुघाताद्वा दुःखं भवेदिति शेषः अस्मिन्नमाख्यानेकुलादिति पाठः १० अथ

सप्तमरविभावफलं यदा द्युनाथः सूर्यः द्यूनं जातः सप्तमगस्तदा नरस्य प्रियानापनं स्त्रीक्लेशः पिंडपीडा च स्वशरीरकष्टं चिंता

तत्पदार्था लाभमनोवाक्कुलत्वं क्रयेवस्तुसंग्रहे विक्रये गृहीतवस्तुद्रव्यविनिमयेतु च्छलब्धिः स्वल्पलाभो भवेत् तथा प्रतिस्पर्द्धी

कुले मातुरश्चतुष्पादतो वा प्रयाणे निषादैर्विषादं करोति १० द्युनाथो यदा द्यूनजातो नरस्य प्रियातापनं
पिण्डपीडा च चिंता भवेत्तुच्छलब्धिः क्रयेपि प्रतिस्पर्द्धया नैति निद्रां कदाचित् ११ क्रियालंपटं त्वष्टमेक
ष्टभाजं विदेशीयदारान्भजेद्वाप्यवस्तु वसुक्षीणता दस्युतो वा विलंबाद्विपद्गुह्यजा भानुरुग्रं विधत्ते १२

या प्रतिवादीर्ष्यया कदाचिन्न निद्रां मेति न लभेदित्यर्थः ११ अष्टमभावफलं अष्टमे मृतिभावे भानुग्रहे क्रियालंपटं व्यवहारे अनिवर्तनमत एव कष्टभाजं क्लेशिनं विधत्ते करोति तथा विदेशीयदारान् गणिकादिकाः अथवा वस्त्वभक्ष्यमपि भजेत् दस्युतश्चौराद्वेलोर्विलंबाद्र्थाज्जनोर्विलंबाद्र्थाज्जनालस्याद्वा वसुक्षीणता द्रव्यहीनता गुह्यजा विपत्परस्त्रीकृतेंद्रियविषयकवातादिजन्यक्लेशश्चाष्टमे खौ स्यादित्यन्वयः १२ ॥

राम

Indira Gandhi National Centre for the Arts

अथ नवमभावफलं दिवानायके सूर्ये कोणयाने नवमस्थे सति नरोऽनिच्छया मनोभावरहिततया तपश्चर्यया क्रियातुंगतां क्रियाश्रेष्ठत्वं तापकव्यवहारेण तुंगतां पूज्यतां प्रयाति दांभिकत्वेपि लोकमान्यः स्यादिति भावः तथा सोदरेण भ्रात्रा हेतुभूतेन षतप्तः स्यात् यतो दुष्टतापरद्रोहत्वमत एव चिंताविरामः शांतिरस्य चेतो नो नैवाप्नोति अत्र कोणशब्देन त्रिकोणं विवक्षितं वेदितव्यमित्यर्थः १३ अथ दशमभावफलं यस्य दशमे प्रयातः स्थितोंऽशुमान् सूर्योऽस्य नरस्य जनन्याः मातुर्यातनं नाशो गोद्भवं क्लेशं आतनोति वि

दिवानायके दुष्टता कोणयाने न चाप्नोति चिंताविरामोऽस्य चेतः तपश्चर्ययानिच्छयापि प्रयाति क्रियातुंगतां तत्
प्यते सोदरेण १३ प्रयातोंऽशुमान्यस्य मेषूरणेऽस्य श्रमः सिद्धिदो राजतुल्यो नरस्य जनन्यास्तथा यातनं नामातनोति
क्लमः संक्रमेद्वल्लभैर्विप्रयोगः १४ रवौ संलभेत्स्वं च लाभोपयाते नृपद्वारतो राजमुद्राधिकारात्प्रता
पानलेशत्रवः संपतंति श्रियोऽनेकधा दुःखमंगोद्भवानाम् ॥ १५ ॥

तनोति तथा अस्य श्रमः पराक्रमो राजतुल्यः सिद्धिदो नृपोद्भवस्सर्वार्थसाधकः स्यादित्यर्थः वल्लभैः प्रियैर्मित्रपुत्रकलत्रादिभिर्विप्रयोगः ततः क्लमो ग्लानिः संक्रमेत्संभवेदिति तात्पर्यार्थः १४ अथैकादशस्यार्कफलं लाभोपयाते भावगे रवौ सनरो नृपद्वारतः स्वद्रव्यं राजदत्तमुद्राधिकारादनेकधा श्रेयो गजाश्वादिसंपदः श्रेयो लभेत् किंच प्रतापानलेशत्रवः संपतंति

Indira Gandhi National Centre for the Arts

माधिकारदर्शनेनसंतप्ताः स्युरितिभावः तथांगोद्भवानामपत्यानां दुःखंचसंलभेदित्यनेनान्वयः १५ अथद्वादशस्थार्कफलं द्वादशे
गतोऽसौरविर्नेत्रदोषंमंदद्दृष्टित्वंपित्तव्यापदः पित्तप्रभवक्लेशान्करोति तथाविपक्षाहवेशत्रुसंगरेजयश्रीः लब्धुमिच्छयास्थि
तिरेकत्रावस्थानं अध्वप्रदेशेमार्गेहानिः क्षतिर्जायतेभवेत् तथादेहदुःखंलीयतेनश्यति आगतस्यनेद्वायथानुभवंव्याख्ये
यंपित्तव्येत्यादौअध्वप्रदेशेपित्तव्यापदः पित्तव्यमरणंतल्लुठनाद्वाहानिःस्यादित्यर्थः १२ अथचंद्रस्यतन्वादिद्वादशफला

रविर्द्वादशेनेत्रदोषंकरोतिविपक्षाहवेजायतेऽसौजयश्रीः स्थितिर्लिप्सयालीयतेदेहदुःखंपित्तव्याप
दोहानिरध्वप्रदेशे १६ इतिरवेस्तन्वादिभावफलं विधुर्गोऽकुलीरा४जा१गःसन्वपुस्थोधनाढ्यमनास्त
मानन्दलावण्यपूर्णंविधत्तेऽधमंक्षीणदेहंदरिद्रंजडंश्रोत्रहीनंनरंशेषलग्ने १ हिमांशौवसुस्थानगेधान्य
लाभः शरीरेतिसौख्यंविलासोगनानां ॥

न्याह विधुश्चंद्रोगोकुलीराजगेषुवृषकर्कमेषस्थः सन्वपुस्थोलग्नगोधनाढ्यंसंघनाधिकारिणं आनंदलावण्यपूर्णम् ॥
प्रमोदंनैपुण्ययुक्तंशेषलग्नेकथितान्यराशौ अधर्मंधर्मरहितंक्षीणदेहंमंदवीर्यंदरिद्रंधनहीनंजडंमूकंमतिहीनंवाश्रो
त्रहीनंवधिरंनरंविधत्तेकरोति १ हिमांशौचंद्रेवसुस्थानगेद्वितीयस्थानगेशरीरेऽतिसौख्यंअंगनानांस्त्रीणांविलासः
क्रीडाकुतूहलंवेत्त्वंवंधुषुतुच्छारतिः अल्पप्रीतिर्जायतेभवेत् तथादर्शनेत्तस्मिन्पुरुषेहृष्टेदेवांगनापिच ॥ २ ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

शं याति किमु नान्ययोषित् अतिसुंदरः स्यादिति भावः २ विधौ विक्रमे तृतीये दैविक्रमेणोद्यमेन वित्तं धनमेति प्राप्नोति भा
मिन्या सुंदरस्त्रिया रंजितो लोभ्यमानोऽपि तपस्वी धर्मिणो वैजयंत्या धर्मध्वजित्वेन प्रतापोज्वलो यशःशोभितश्च भवेत् तथा तस्य
साहजं भ्रातृभवं कंसवं सुखं किंचिच्चिंतयेद्बहुलं भवेदित्यर्थः ३ बंधुगश्चतुर्थ अत्रिजन्मा चंद्रो यदा तदा पुरुषो बांधवैः सौख्यं सुत
स्त्रीगणात् पुत्रकलत्रसमूहात् सम्यक् तोषं संतोषं सदेव नृपद्वारसर्वाधिकारी राजद्वारसर्वकार्यकर्त्ती आदिमे प्रथमे वयसि ताहृशं नो व

कुटुंबैरतिर्जायते तस्य तुच्छावशाद्दर्शने याति देवांगनापि २ विधौ विक्रमे विक्रमेणोत्ति वित्तं तपस्वी भवे
द्भामिनीरंजितोऽपि किंचिच्चिंतयेत् साहजं तस्य शर्म प्रतापोज्वलो धर्मिणो वैजयंत्या ३ यदा बंधुगो बांधवैरत्रि
जन्मा नृपद्वारसर्वाधिकारी सदैवं वयस्यादिमे ताहृशं नैव सौख्यं सुतस्त्रीगणात्तोषमायाति सम्यक् ४ यदा पं
चमोऽयस्य नक्षत्रनाथो ददातीह संतानसंतोषमेव मतिं निर्मलां रत्नलाभं च भूमिं कुसीदेन नानाप्रयोगा व्यवसा
यान् रिपौ राजनेर्विग्रहेणापि राज्ञाजितास्तेऽपि भूयो विधौ संभवंति ॥ याति प्राप्नोति सर्वाधिकारोऽपि भद्रो हृगवानिनि भा
वः ४ यस्य जन्मनि पंचमो पदा नक्षत्रनाथो विधुस्तस्मै संतानतोषं निर्मलां मतिं रत्नलाभं भूमिं शाद्वलक्षितिमपि ददाति तथा कुसीदेन काला
न्तरव्यवहारेण याव्यवसाय एव आवश्यक उद्यमस्तस्मान्नानाप्रयोगा बहुवसुलाभाः स्युरिति शेषः ५ रिपौ शत्रुभवने विधौ [illegible]

Indira Gandhi National Centre for the Arts

नस्तेजसाकांतियुतःसन्राजतेशोभतेतेनऽरयःशत्रवोजिताःपराजिताअपिभूरिशोबहुधातदग्रेनिष्प्रभाअप्रतिभाअपिभूयःपुनःसंभवं
तिनथामातरिशीलमस्यास्तीतिसतद्दृत्ताद्दृशोनस्यादितिशेषः ६ सप्तमेशीतरश्मिदीरशंस्त्रीसुखंअर्थवाणिज्यतोविदेशगमण
राद्द्द्रानित्यमपिददेत्कृष्णपक्षेतुस्त्रीजनेरतिंनद्वाषणाद्यासक्तिं ननुतत्सुखंमिष्टभुक्लुब्धचेतामिष्टभुक्लुब्धचेतोयस्यसकृशोदुर्व
लोविपक्षाभिभूतःशत्रुभिःपराजितोभवेदितिशेषः ७ तस्यगेहेभेषजोभिषजोवैद्यानामियंसभाक्काथमुद्गोदकानिपचेत्जलाद्य
नदग्नेरयोनिःप्रभाभूयसोपिप्रतापोज्ज्वलोमान्दृशीलोनतःइत ६ ददेद्वारशंसप्तमेशीतरश्मिर्धनिलभ
वेदध्ववाणिज्यतोपिरतिंस्त्रीजनेमिष्टभुग्लुब्धचेताःकृशःकृष्णपक्षेविपक्षाभिभूतः ७ सभाविद्यतेभेषजीतस्य
गेहेपचेत्कर्हिचित्क्काथमुद्गोदकानिमहाव्याधयोभीतयोवारिभूताःशशीलग्नेशक्कत्संकटान्यष्टमस्थः ८ तपो
भावगस्तारकेशोजनस्यप्रजाश्चद्विजावंदिनस्तभवन्ति ॥ भिभूतत्वेसतितन्निवारणायबहवोवैद्यायत्नवंतःसुरि
तिभावःकर्हिचिद्वारिभूताजलनिदानभवामहाव्याधयोराजरोगादयःभीतयोजलनिमज्जनभयानिसंकटानिदुर्जनादि
जनितबंधनानिदुःखानिभवंतीत्येवंलग्नेशक्कत्कष्टकारकःशशीयद्यष्टमस्थोविद्यतेभवेदित्यर्थः ॥ ८ ॥ यस्यजन
स्यतपोभावगोनवमस्थस्तारकेशश्चंद्रस्तद्विजाःब्राह्मणास्ते ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

त्रियविंशोवंदिनःस्तुतिपाठकाःप्रजास्तदितरजनःस्तुवंतिगुणारोपंकुर्वंतियतोयौवनादेर्यौवनभूरत्नधनलक्ष्मीलाभव्यवहारादिहेतो
र्भोग्याधिकोभवत्येवतथाशरीरेसुखंसाहसंमनःप्रागल्भंचचंद्रवच्छोभनंअथवाकदाचिद्वृद्धिमानंकदाचिद्धीयमानंभवतीत्य
नैवान्वयः ९ समुद्रांगजेऽब्धिसुतेचंद्रेखगेदशमेसतिधर्मकर्मापुण्यकारीसन्बांधवेभ्यःसुखंनरेशादितोराजप्रभृतिजने
भ्यःशंकल्याणमपिनवीनांगनानांवैभवेप्रभुत्वेसुप्रियत्वंसुतरांवल्लभत्वम् तथापुरोजातकेप्रथमसुतेल्पसौख्यंमयद्वापुरोजाय

भवत्येवभाग्याधिकोयौवनादेःशरीरेसुखंचंद्रवत्साहसंच ९ सुखंबांधवेभ्यःखगेधर्मकर्मासमुद्रां
गनेशंनरेशादितोपिनवीनांगनानांवैभवेसुप्रियत्वंपुरोजातकेसौख्यमल्पंकरोति १० लभेद्भूमिपादिंदुना
लाभगेनप्रतिष्ठाधिकारांबराणिक्रमेणश्रियोथस्त्रियोंतःपुरेविश्रमंतिक्रियावैकृतीकन्यकावस्तु
लाभः ११ शशीद्वादशेशत्रुनेत्रादिचिंताविचित्यःसदासद्व्ययोमंगलेन॥ तेऽग्रेभवतीतिपुरोजातकाभ्र

त्राक्लेशसुस्वल्पसुखंप्रयातिप्राप्नोतीत्यर्थः १० लाभगेऽनेकादशस्थेनेंदुनाचंद्रेणभूमिपाद्राज्ञःसकाशात्क्रमेणप्रतिष्ठाधिकारांबराणिमान्यता
ऽध्यक्षत्ववस्त्राणिलभेत अर्थात्परिग्रहमध्येश्रियोधनानिस्त्रियोवनिताविश्रमंतिस्थिराभवन्तितथावस्तुभ्योनानापदार्थेभ्योलाभः
क्रियर्यादिकृतीकूरकन्यकाचभवेदितिशेषः ११ द्वादशेशशीचेत्शत्रुतोभयंनेत्रादेर्विकारेण॥ पृं ॥ ॥ ३ ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

च॰ चिं॰
६

न्विंताविचिंत्याद्वितीयांममंसेनविवाहादिकार्येगासहायःशोभनेकुटुंबादेौद्रव्यत्यागः पितृआदिमात्रादितःपितृआपितृभ्रातुरादिशब्दा
न्नन्तस्तुतवनितादिभ्योमातुःसकाशोत्वादिशब्दात्तस्मिन्कुलजेभयप्रांतमनसिविषादोदुःखंप्रियाल्पप्रियत्वंस्वल्पसंतोषत्वंतेषांतेषुविरागि
त्वंभवेदितिशेषः चपुनःकामंमनोभिलषितंनप्राप्नोतीत्यर्थः १२ इतिविधुभावफलम् अथभौमस्यतन्वादिभावफलं विलग्नेअंगजे
भौमेसतिदंडलोहाग्निभीतिः कलत्रादिघातःस्त्रीपुत्रनाशशिरोनेत्रपीडाफलानांकार्यसिद्धिविपाकेपरिणामेसंदेवप्र

पितृव्यादिमात्रादितोंतर्विषादोनचाप्नोतिकामंप्रियाल्पप्रियत्वं १२ विलग्नेकुजेदंडलोहाग्निभीति
स्तपेन्मामसंकेसरीकिंद्वितीयःकलत्रादिघातःशिरोनेत्रपीडाविपाकेफलानांसदैवोपसर्गः १ भवेत्तस्य
किंविद्यमानकुटुंबेधनेअंगारकोयस्यलब्धेधनेकिंयथात्रायतेमर्कटःकंठहारंपुनःसन्मुखंकोभवेद्दादभग्नः २

त्तिकार्यमुपसर्गोविघ्नोभवेदित्यग्निमेणान्वयः अतएवमानसंतपेत् तथापिद्वितीयःकेसरीकिंसिंहवदुद्यमीस्यादितिभावः
१ यस्यधनेद्वितीयभावेअंगारकोभौमोभवेत्तस्यविद्यमानेलब्धे धनेवासतिकुटुंबेस्वजनविषयेकिनकिंचित्फल
मित्यर्थः यथामर्कटोवानरःकंठहारकेनापिकंठेसमारोपितुंगुंजादिरचितहारंत्रायतेरक्षतितथासोपिकृपणेध राम
नंरक्षतिननष्टमंक्रदाचिदपिकुटुंबोपयोगायभवतीतिभावःतथातस्यवादे ॥ ५ ॥ ६

Indira Gandhi National Centre for the Arts

भग्नः पराजितः पुनर्भूयोपि विवादार्थं सन्मुखं कोपि भवेदिति मुखरनरः स्यादित्याशयः २ बाहुवीर्यं भुजबलं कृतः कृत्ता बाहुलक्ष्मीः स्वभुजोपार्जितं द्रव्यं सहोत्थव्यथा भ्रातृपीडकेन भरणयनेक यत्नेकेनापीत्यर्थः च पुनः तपश्चर्यायोपहास्यं जनहासः कथं तेषामस्यां चेषां मानवानां तृतीयो मंगलो न चेत्सहजस्थ भौम एवैतत्फलं स्यादित्याशयः ३ यदा भूसुतः भौमस्तुर्यभावे चतुर्थस्थाने संभवेत्तदा जनानां ग्रहाः सानुकूलाः शुभफलदाः किं तेनेत्यर्थः तस्मात्सुहृद्वर्गसौख्यं बंधुमित्रगृहमात्रादिजनितं सुखं न किंचिद्धि चिंत्यं तथा

कृतो बाहुवीर्यं कृतो बाहुलक्ष्मीस्तृतीयो न चेन्मंगलो मानवानाम् सहोत्थव्यथा भरण्यत्नेकेन तेषां तपश्च
र्ययाचोपहास्यं कथं स्यात् ३ यदा भूसुतः संभवेत्तुर्यभावे तदा किं ग्रहाः सानुकूला जनानां सुहृद्वर्गसौख्यं न
किंचिद्धि चिंत्यं कृपावस्त्रभूमीर्लभेद्भूमिपालात् ४ कुजे पंचमे जाठराग्निर्बलीयान्न जातं न जातं निहंत्येकः
एव तदानीमनल्पा मतिः किल्विषे पि स्वयं दुग्धवत्तप्यतेंतःसदैव ५ न तिष्ठंति षष्ठेऽरयोंगारके चेत्तदंगेरिताः संगरेशाः

भूमिपालाद्राज्ञः सकाशात् कृपा च दया वस्त्रं च प्रसादः भूमिश्च ग्रामादिस्ताः कृपावस्त्रभूमीर्लभेत् ॥ ४ ॥ पंचमे कुजे जाठरो-
ग्निरुदराग्निर्बलीयान् प्रबलः किल्विषे पापे पि च अनल्पा भूयसी मतिः स्यात् स्वयं चांतर्मनसि दुग्धवत्तप्यते सदैव माकु-
लः स्यादित्यर्थः तदानीमेक एव कुजो जातमन्यत् जातमपत्यं निहंति नमारयत्येव ॥ ५ ॥ यस्य षष्ठस्थानेंगारके भौमे सति

Indira Gandhi National Centre for the Arts

च.चिं. ७

मवलाअप्यरयः शत्रवस्तदंगे रिता लसंगे (मात्यादिभिर्वोत्सारिताः संगरे संग्रामेनत्तिष्ठंतिपलायंतइत्यर्थः तद्धन्मनीषाविचारबु
द्धिर्मातुलेयोमातृसहजः सुखीस्यादितिशेषः तथावित्तद्रव्यविलीयेतनश्येत् अपिपुनर्भूरिबहुवित्तंलभेत् ६ सप्तमेमेदिनीजःकुजः
स्वर्द्धिनांबादिनांप्रहारादनैस्ताडनपीडनादिभिर्मुहुः पुनःपुनर्भंगदः पराजयकारितथादंपतिघ्नः स्त्रीपुंसोर्नाशकोऽर्थात्स्वजन्म
कुंडलिकायांसप्तमेविद्यमानःस्त्रीघ्नःकन्यकाजन्मकुंडल्यांचतत्पतिघ्नः इतिशेषः तथाअनुद्धारभूतेननिश्चितेनपाणिग्रहेण

मनीषासुखीमातुलेयोननद्धद्दिलीयेतवित्तंलभेतापिभूरि ६ अनुद्धारभूतेनपाणिग्रहेणप्रयाणेनवाणिज्य
तोनोनिवृत्तिः मुहुर्भंगदःस्पर्द्धिनांमेदिनीजःप्रहारादनैःसप्तमेदंपतिघ्नः ७ शुभास्तस्यकिंखेचराःकुर्युर
न्येविधानेपिचेदष्टमेभूमिसूनुःसखाकिंनशत्रूयतेसत्कृतोपिप्रयत्नेकृतेभूयतेचापसर्गैः॥ ८ ॥

विवाहेनहेतुनावाणिज्यतोमापारहेतोःप्रयाणेनयात्रागामीनिवृत्तिर्नपरावृत्त्यागमःस्यादित्यर्थः विवादाशयाद्यापारलोभा
द्वाबहुकालंविदेशस्थोभवेदितिभावः ७ अष्टमेभूमिसूनुभौमश्चेत्तस्यविधानेभाग्येपिअन्येशुभाःखेचराःकिंकुर्युःकु
जस्यदुष्टफलदत्वेनशुभफलप्रतिबंधकत्वात्सत्कृतोमानितोपिसखाकिंनशत्रूयतेशत्रुरिवाचरतिप्रयत्नेकृतेपिउपसर्गैर्विघ्नैर्भूयतेप्रार राम

७

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तपोभावगोनवमस्थितोमंगलस्तनरंभाग्यवित्तंभाग्येनवित्तंद्रव्यंयस्यतंमहोग्रंतेजस्विनंकरोतितथामहोग्रा अतिक्रूरामतिर्भवेत् आदि
मः प्रथमशालकोवनितांभ्रातानकुतः सोदरः स्वभ्रातापिनभवेदित्यर्थः तथाविक्रमभक्तियमाणोद्यमविपाके फलकालेतुच्छला
भोभवेततुच्छः स्वल्पोलाभोयस्येति ९ यदिमध्यभावदशमेनोमंगलस्तस्यकलेकिंमङ्गलमपितुस्वस्थभौमएवकल्याणकार्यंसा
दिति अतिशयोक्तिः तथाजनैर्भर्त्स्यैर्भूयतेवहुभत्सः स्यादित्यर्थः असौनरः स्वतएवस्वोद्यमादेवसिद्धः सपन्नकार्योवर्तनीयंतं

महोग्रामतिर्भाग्यवित्तंमहोग्रंतपोभावगोमंगलस्तंकरोतिभवेन्नादिमः स्यालकः सोदरोवाकुतोविक्र
मस्तुच्छलाभोविपाके ९ कलेतस्यकिंमंगलोमंगलोनोजनैर्भूयतेमध्यभावेयदिस्यात्स्वतः सिद्धयेवावर्त
नीयतेऽसौवरःकोपिकंठीरवः किंद्वितीयः १० कुजंपीडयेत्स्वाभगोऽपत्यशत्रून्भवेत्सन्मुखोदुर्मुखोपिप्रता
पात् धनंवर्द्धतेगोधनैर्वाहनैर्वासकृच्छून्यतार्थेच्चपेम्नून्यभावात् ११
लोकेषुमंडलायतेतथावराकोहीनकुलोद्भवोपिद्वितीयः कंठीरवः सिंहतुल्यपराक्रमः स्यादितिभावः १० लाभगःकुजो
भौमअपत्यानि तथा तवश्च तान पीडयेत्तथादुर्मुखः आक्रोशकोपिप्रतापात्तेजोधिकत्वात्सन्मुखोलोकदर्शनीयवक्त्रो
भवेत् गोधनैर्वाहनैर्वानिमित्तैस्तैरश्वगोम्वादिव्यापारेणधनपेम्नून्यभावाच्चगुणीनिलोकप्रसिद्धादर्थेम्नून्यनाद्रव्य निनाव

Indira Gandhi National Centre for the Arts

द्वादशोव्ययभावगः कुजः अर्थस्य द्रव्यस्य नाशं करोति तथा शताद्वस इंद्रोपि लोहघातैः शस्त्रप्रहारैः क्षतांग लेन यानक ओ क्षते न
ह वर्तमानः स्यात्स नरो रिघानको भवेदिति भावः मृषा किं वदंति भयं मिथ्या जनश्रुति भीतिर्दस्युतः चौराद्भयं वा कलिः कलहो
भवेत्तथा पारधी हेतुदुःखं भक्ष्यजं निजहेतु दुःखं वि चिंत्यं १२ इति चमत्कारचिंतामणि टीकायां कुजतन्वादिभाव फलं अथ बुध
तन्वादिभाव फलान्याह बुधो मूर्तिगो लग्नस्थोऽन्यरिष्टमन्यग्रहजनितदोषं मार्जयेन्नाशयेत् तथा वरिष्ठा धियः श्रेष्ठा बुद्धयः

शताद्वसोपि न त्वस्य सतो लोहघातैः कुजो द्वादशोर्थस्य नाशं करोति मृषा किं वदंती भयं दस्युतो वा कलिं पारधी हेतु दुःखं विचिंत्यम् १२ बुधो मूर्तिगो मार्जयेदन्यरिष्टं वरिष्ठा धियो वैखरी वृत्तिभाजः जनाद्विमचामीकरीभूतदेहाश्चिकित्सा विदो दुश्चिकित्सा भवंति १ धने बुद्धिमान्वो धने वाहुतेजाः सभासंगतो भासते त्वास एव द्यूदारताकल्पवृक्षस्य नद्दहुधे भेषय तेभोगनः षट्पदोयं ॥२॥

तेजनादिव्यचामीकरीभूतदेहा उत्तमस्वर्णनिभशरीराश्चिकित्साविदो भिषग्विद्याकुशला वैख
रीवृत्तिभाजो वैखर्या लेखनव्यवहारेण वृत्तिं कुटुंबपोषणादिकां भजंति ते अथवा वैखरीवृत्तिमाश्रिता दुश्चिकित्सा दुःसाध्या भवंति १
धने द्वितीयभावे बुधे सति अयं नरो बुद्धिमान् वाहुतेजा भुजप्रतापवान् सभासंगतः पंडितसमाजस्थो आस एव भासते शोभते इति रूपका

Indira Gandhi National Centre for the Arts

षट्पदो भ्रमरः सर्वभोगादिविषयरसग्राहीत्यर्थः नहुलकल्पवृक्षस्य पृथूदारता बहुदानशक्तिमत्त्वं बुधैः पण्डितैर्भण्यते वर्ण्यते २ तृतीये बुधे सति विनि
जां परगृहजीविनां भिन्नतयास्ते हेमपरपक्वतां क्रयकारिणां दृत्तिं वा यद्वा स्वशीलत्यनिभजतीति समयोक्तः विनीतः शीलवान् सन्नृदुर्वंशानामव
श्यानां धियाः स्वबुद्धा वशित्वं वशकारित्वमुपैति अनुजे भ्रातृभिर्लतावान् बल्लीभिर्द्रुमइवाश्रितो वेष्टितोस्तीति भोगं बहुविषयानुभवं भजेत्त्वा
अनंतरार्थः भोगानंतरमंते वयसि सन्यसेत् त्यजेत् विषयानिति शेषः यद्वा सहजैर्लतावदाश्रितः संकटे प्राज्ञो विषयान्सेवेदित्यन्वयः

बुधेण्डिज आनापरायत्तहितशीतो वशित्वं धियादुर्वंशानामुपैति विनीतोस्तीति भोगं भजेत्सन्यसेद्वात्तृतीयोनु
जैराश्रितोस्तिलतावान् ३ चतुर्थे चरेच्चंद्रजश्चारुमित्रो विशेषाधिकद्भूमिनाथांगणस्य भवेल्लेखकोलि
खतेनानद्रुक्तंतदात्मपरैः पैतृकं नो धनं च ४ वयस्यादिमे पुत्रयमैनेति शंङ्कवेत्तस्यमेधार्थसंपादयित्री ॥

३ चन्द्रजो बुधो यदि चतुर्थे चरेत्तदा चारुमित्रः सुहृद्भूमिनाथांगणस्य राजद्वारस्य विशेषाधिकृतः सर्वाध्यक्षो लेखकः शोभनवर्णले
खी भवेद्वा अथवा तदा शोभनवर्णलेखी भवेद्वा अथवा तदा परैस्तदाश्रिताग्मलेखाधिकारिभिस्तदुक्तं तन्मुखनिर्गतवाक्यंलि
खतेइति लिङ्र्थे लट् च पुनः पैतृकं पित्रोपार्जितं धनं नो भवेत् पितृधनाभावत्वादित्यर्थः ४ पंचमे रोहिणेयेरोहिण्यपत्यं॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

च॰चिं॰ वुधोस्तिनस्यादिमवयसिपुत्रगर्भोनातिष्ठत्तस्माज्जातश्चान्निक्रियेत् स्वपत्यंवास्यात् मेधाबुद्धिरर्थसंपादविक्रीद्रव्यार्जनचतुर
९ सामिचारमभिचारैर्मारणोच्चाटनादिभिःसहवर्तमानंकेनवंछलंकियत्परिमितंविद्यतइतिबुधैर्हीसविद्भिर्भरायतेकथ्यतेइत्यर्थः
५ बुधेशत्रुभावेषष्ठस्थेसतिजनानांविरोधोजनैःकलहःरिपूणांनिरोधःप्रसह्यकारागृहस्थापनंअनिलानांअवरोधोवायु
नानहकोष्ठस्त्यर्थः यतीनांसन्यासिनांप्रबोधोज्ञानंसंभवेदस्येतिशेषः तथासनरोनिधीनांद्रव्याकरणांसद्धर्यंव्यवहरति

वुधेभणयतेपंचमेरौहिणेयेकियद्विद्यतेकेनवस्याभिचारं ५ विरोधोजनानांनिरोधोरिपूणांप्रबोधोयतीनां
अवरोधोनिलानां बुधेसद्व्ययेव्यावहारोतिधीनांवलादर्थहृत्संभवेच्छत्रुभावे ६ सुतःशीतगोःसप्तमेसंयुत
स्याविधत्तेतयातुच्छवीर्यंचभोगे अनस्तंगतोहेमवद्देहशोभानशक्नोतितत्संपदोवानुकर्त्तुं ॥ ७ ॥ ॥

विदधातीतिसः वलात्स्वसामर्थ्यादर्थहृद्द्रव्योपार्जकःसंभवेत् ६ सप्तमेनस्तंगतेउदितेशीतगोश्चंद्रस्यसुतेपुत्रेबुधेयुवसाह्स्त्री
सन्मुखंपरंतुभोगेरतिसमयेतुच्छंस्वल्पकालस्थायिवीर्यंबीजंचविधत्तेतथाहेमवत्सुवर्णतुल्यांदेहशोभांशरीरकांतिंतत्संपदः
स्वश्रियोवाअनुकर्त्तुमनुविधातुंनशक्नोतिनसमर्थोभवतीत्यन्वयइतिशेषः तस्यकांतिर्लक्ष्मीर्वातिश्रेष्ठास्यादित्याशयः अ

राम

Indira Gandhi National Centre for the Arts

रंध्रगेअष्टमस्थेराजपुत्रेचंद्रसुतेसतिशतंजीविनः शतायुषइहस्वदेशेदेशांतरेचविश्रुताविख्यातास्तेनरान्नृपाद्राज्ञःसकाशमद्धि
कथाद्वावहाराग्निधानंद्रव्यसंचयंयुवतुङ्गवंक्रीडनंस्त्रीकेलिमंतर्मनसिप्रीतिसुखंलभंतेप्राप्नुवंति ८ धर्मेभेनवमस्थे
बुधेऽतिश्रीमान् धर्मशीलोदीक्षितःसोमयाजीस्वर्धुनीस्नातकोगंगास्नानकृद्वीतीभानुवत्कुलोद्योतकृत्स्ववंशप्रकाशको

शतंजीविनोरंध्रगेराजपुत्रेभवंतीहदेशांतरेविश्रुतास्ते निधानंनृपाद्धिक्रयाद्वालभंतेयुवतुङ्गवंक्रीड
नप्रीतिमंतः ८ बुधे धर्मगे धर्मशीलोतिधीमान् भवेद्दीक्षितःस्वर्धुनीस्नातकोवा कुलोद्योतकृद्भानुवद्
भूमिपालात्प्रतापाधिकोबाधकोदुर्मुखानां ९ मितंसंवदेन्नोमितंसंलभेतप्रसादाद्विवेकारिसेराजे
वृत्तिःबुधेकर्मगेपूजनीयोविशेषात्पितुःसंपदोनीतिदंडाधिकारात् १० विनालाभभावेस्थितेशजातंनला
भेनलावण्यमानृण्यमस्ति ॥ भूमिपाद्वान्नृपादपिप्रतापेनाधिकोदुर्मुखानांमुखरदुर्जनानांबाधकोहिंसकोभवेत्
९ कर्मगेदशमस्थेबुधेपितुःसंपदोविशेषात्पूजनीयोलोकमान्यनीतिदंडाधिकारात्प्रसादाद्विवेकारिनिग्रहानुग्रहकारी सेरा
जेप्रभुराज्यत्वेवृत्तिर्व्यवहारशीलोयस्यसः मितंसंवदेन्नवाचालःस्यात्नोमितंअपरिमितंअर्थाद्धिंसावराम्यादि सलभेत् १०
लाभभावेस्थितेभेशजातंनाशपतिपुत्रंविनानलाभोद्रव्यादिर्नलावण्यं ॥

सुतेविद्यमानेसहायभूतेपानदानपरिरक्षणतस्यवभूतिर्धनसमृद्धिर्भवेदितिशेषः ५ रिपोर्षष्ठेवाक्यतोजीवे रुजातोनीरोगपीडि
तोपिशत्रुहंतात्वंशत्रुहननसामर्थ्यमेतिप्राप्नोतिवलाद्युद्धतोरणेतस्यकोजेतानकोजेतानकोपिपराजयकर्तेत्यर्थः मद्धिष्म्यादि
भिः शनिभौमगभावेजातायस्यसनयामातुलानांननन्दुर्भजननीमातुः रुजोरोगाः संभवेयुः ६ जामित्रभावेसप्तमेयस्यगुरुः
तस्यवह्वीमतिःविभूतिश्चधनादिसमृद्धिर्वह्वीवहुलाभामिनीनांकामिनीनांरतिःप्रीतिःसुरतेच्छावह्वीस्वल्पागर्वेहृद

निदानेसुतेविद्यमानेपिभूतिःफलोपद्रवःपक्वकालेफलस्य ५ रुजातोजननन्यारुजःसंभवेयूरिपौवाक्य
तोशत्रुहंतात्वमेतिवलाद्युद्धतःकोरणेतस्यजेतामद्धिष्ण्यादिशनीनतन्मातुलानाम् ६ मतिस्तस्यवह्वीविभूतिश्च
वह्वीरतिर्वैभवेभामिनीनामवह्वी गुरुर्वर्गहेहृघस्यजामित्रभावेसपिंडाधिकोरवंडकंदर्पएव ७ चिरंनीवसेत्पै
तृकेचैवगेहेचिरस्थायिनोनह्नहंतस्यदेहं चिरंनोभवेत्तस्यनीरोगमंगगुरुर्मृत्युगोयस्यवैकुंठगंता॥८॥

पिमानवान्सपिंडाधिकागोत्रजैःसवलश्चरवंडसौंदर्यादिगुणपूर्णःकंदर्पःकामएवभवेदितस्यसर्वत्रान्वयः ७ यस्यमृत्यु
गोऽष्टमस्थोगुरुःसनरःपैतृकेगेहेपितृगृहेचिरंचिरकालंनोवसेन्नतिष्ठेत्वैकुंठगंतादेहांतेविष्णुलोकगामीवपुरेव
कारेप्यर्थेतस्यदेहशरीरमपिमांतह्नहंस्थतमपिगृहेनचिरस्थायिवहुकालमेकत्रावासश्चिरंजीविवानेत्यर्थः॥ ८ ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तथातस्यांगंनिरोगंरोगरहितंचिरंनोभवेत् ८ धर्मेगेनवमस्थेगुरौभूमीपतेर्वल्लभामदालस्यताप्रदनानवबाधेनालस्येनच
धर्मवैगुण्यकारीसंध्यावंदनादिनित्यकर्मणोपिलोपकरेतिशेषः ९ ध्वजामंडलेध्वजाशोभितेजनाढ्येसभास्थानेचित्रशा
लेनानाचित्रसहितागशालास्त्रीद्वारकाग्रहायस्मिंस्तन्मंदिरंभवनंपूर्वजेभ्योपिपितुस्तेजोधिकत्वप्रतापाधिकत्वउभयंभ्यो
पिस्वस्यतेजस्वित्वंवास्यादितिशेषःतथापुत्रकानांकर्मणासुखेनतुष्टेनभवेत् सुतहेतुधीस्यादित्यर्थः प्रत्यहंप्रतिदिनंप्र

चतुर्भूमिकंतद्गृहंतस्यभूमीपतेर्वल्लभोवल्लभाभूमिदेवाः गुरौधर्मगेवांधवाःस्युर्विनीताःसदालस्यत्ताध
र्मवैगुण्यकारी ९ ध्वजामंडपंमंदिरंचित्रशालंपितुःपूर्वजेभ्योपितेजोधिकत्वम् ननुष्टोभवेत्कर्मणापुत्रकानां
पचेत्प्रत्यहंप्रस्थसामुद्रमन्नम् १० अकंप्यंचलाभेगुरौकिंनलभ्यंवदंत्यष्टधीमंतमन्येमुनींद्राः पितुर्भीर
भक्तस्वांगजास्तस्यपंचपरार्थस्तदर्थोनचेहैभवाय ॥ ११ ॥ प्रस्थंषोडशपलपरिमितसामुद्रंलवणंयस्मिन्नेवंतत्
परिमितमन्नंतन्महानसेपचेत्बहून्भोजयेदितिभावः इदंफलंदशमेगुरावितिप्रकरणात्ज्ञेयम् अथवाध्वजामंडपइत्य
त्रगुरौकर्मगेइतिवापाठः १० लाभेगुरुश्चेत्किमकंप्यंस्वर्णस्वण्णादिनलभ्यंअपितुसर्वंलभेत् अन्येप्रसिद्धाअष्टमुनी
द्राइंद्रादयोवैयाकरणास्तेधीमंतमस्त्रावधानंवावदंतिपितुर्भरिभक्तत्पितुःपोषकस्तस्यस्वांगजाओरसपुत्राः ॥ ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

 पंचस्युः नदर्शनदूनपरार्थः अन्यभोगायनवैभवायदानधर्मभोगार्थनभवेदित्यर्थः कार्पण्यंपस्यादितिभावःपितुर्भारभृत्त्वस्व
र्गायसामितिपाठोवा ११ यस्यमयद्वादशगोवक्ष्मस्यसाभिमानसगवसद्मायापिकीदृशीयशोपिलयया एवापरेषांवंच
 नियामतिःसाकीदृशीकिंतुकुवेरएवयेनार्थस्यपरमार्थरूपपरलोकस्यनाशोहृयाद्व्ययद्वानिर्वासकीदृशोविधिरविधिरेवे
त्यर्थःतेनयःसवर्गवधुविषयकव्ययःपरवंचकत्ताअविधिनाद्रव्यत्यागएवएतेभवेयुः १२ इतिचमत्कारचिंतामणौगुरोस्तन्वा
यशाःकीदृशंसद्मायेसाभिमानेमतिःकीदृशीवंचनायेत्परेषांविधिःकीदृशोर्थस्यनाशोहियेनत्रयस्तेभ
वेयुर्व्ययेयस्यजीवः १२ समीचीनमंगंसमीचीनसगःसमीचीनवहंगनाभोगयुक्तःसमीचीनकर्मासमी
चीनशर्मासमीचीनस्युक्तोयदालग्नवर्ती १ सुखंचारुभाषंमनीषापिचार्वीसुखंचारुचारूणिवासासिनस्य
दिद्वादशभावफलानिः अथभृगोस्तन्वादिद्वादशफलम् यदासमीचीनस्यानादिषड्कलाढ्यःशुक्रोलग्नवर्तीनदागंसुदरंस
मीचीनसंगःसत्संगःसमीचीनानांसौंदर्यचातुर्यादिगुणयुतानांवहूंगनानांवहुस्त्रीणांभोगेनयुक्तःसमीचीनानिविशुक्तानि
कर्माणियज्ञदानादीनियस्यससमीचीनानि इहपरत्रवाविषयभोगात्मकत्तत्कर्मफलानियस्यसभवेदितिशेषः १ यस्यकु
टुंवस्थितोधनस्थः पूर्वदेवस्यपूज्यः नस्यसुखंचारुभाषंसुवाणीकंमनीषापिचार्वीकुशाग्रायधीर्भिक्षावासुखे॥ ॥ राम
Indira Gandhi National Centre for the Arts

विषयजंचारुनानाप्रकारः वासांसिचारूणिविविधानिकुटुंबेनस्वजनेनकिंचारुशोभानअपितुनकिंचित् चार्वंगीकामः सुविनिता
भिलाषः स्यानसुरितिमथासंभवंशेषः २ यस्यदुश्चिक्यगस्तत्तीयस्थोदानवानांगुरुः शुक्रस्तस्यस्त्रीजनेनरतिः प्रीतिर्नोबंधुनाशः
किंतुनतत्सुखंतथापुत्रसौख्यंपूर्णोज्ञानमनोरथोनसेनापतिरपिदानसंग्रामकालेकातरोऽशूरोभवेदितिसर्वत्रशेषः ३ यस्यतुर्येभा
वेचतुर्थेअसुरेज्योभृगुः समहितैर्बंधूत्तमवित्तैःपूज्यत्वेवाऽधिकोभवेत् रुष्टतुष्टैःकुटुंबैर्दयालुभिर्वानिजैःस्वीयैरपरैश्चजनैःकिंयतो

कुटुंबस्थितःपूर्वदेवस्यपूज्यः कुटुंबेनकिंचारुचार्वंगिकामः २ रतिःस्त्रीजनेनस्यनोबंधुनाशोगुरुर्यस्यदुश्चि
क्यगोदानवानांनपूर्णोभवेत्पुत्रसौख्यपिसेनापतिःकातरोदानसंग्रामकाले ३ महित्वेऽधिकोयस्यतुर्येऽसुरेज्योज
नैःकिंनिजैश्चापरैरुष्टतुष्टैःकियत्पोषयेज्जन्मतः संजनन्या अधीनार्पितोपायनैरेवपूर्णः ४ सपुत्रेपिकिंयस्यशुक्रो
नपुत्रेप्रयासेनकिंयन्नसंपादितार्थः ॥

ऽधीनैः स्वाश्रितजनैरर्पितोपायनैर्दत्तोपहारैरेवपूर्णस्तत्प्रः जन्मतः स्वजन्मारभ्यमा
तुः किंयदिपरिमितंतत्सुखंपोषयेदतिशयेनकुर्यात् ४ यस्यपुत्रेपंचमभावेशुक्रोनसपुत्रेपिकिंपुत्रजन्मफलनेत्यर्थः येननसंपा
दितोऽर्थः तेनप्रयासेनपरिश्रमेणापिकिंसुदर्कंविशिष्टानरफलंऐश्वर्यादिरूपंउदर्कत्रिमनः संतोषरूपंवादिनामंत्रमिष्टाशनाभ्यांमंत्र
जेपनमिष्टा ॥ हरिणावायदध्ययनात्कवित्वकाव्यकरणेमतिः नचेत्तेनाधीतेनापिकिंअर्थात्पंचमेशुक्रेसफलंपुत्रजन्मार्थानकप्रयत्न

Indira Gandhi National Centre for the Arts

ऐश्वर्यकारको मंत्रजपस्तुतिमननस्तोषकारको ततमनोजनतामध्यकाव्यकरणसामर्थ्याध्ययनं च भवेदित्यर्थः ५ दानवेज्ये सुक्रे शत्रुगे षष्ठ
स्थे सुधासिक्तः अमृतसेवितः अमरवद्दृढः अनिवारणीयद्युतिः यावत्स्वअयोद्भवस्तावत्स्तोचोत्तमो भवेत् तांस्वतो जातिगुणक्रियाभिः अ
ष्टौ रिपुसन्मार्गद्रव्यव्ययकश्च भवेदित्यर्थः च पुनः संपादितं कृत्यं कार्यं विपद्येत नश्येत मंत्रतः कुमंत्रात पेतं तन्नाप माप्नुयात्पूज्याद्गुरोः पू
जयावा सौख्यं न धत्ते ६ कलत्रे सप्तमस्थे शुक्रे सति कलत्रा हूनितायाः सुखं कलत्राच्छ्रोणिप्रदेशान्नो सुखं कटिव्यथा भवेदित्यर्थः

खुदं की विना मंत्रमिष्टाशनाभ्याम धीनेन किं चेत्कवित्वे न शक्तिः ५ सदा दानवेज्ये सुधासिक्त शत्रुर्व्ययः शत्रुगे
चोत्तमौ तौ भवेतां विपद्येत संपादितं चापि कृत्यं न पेन्मंत्रतः पूज्यसौख्यं न धत्ते ६ कलत्रे कलत्रात्सुखं नो कलत्रात्क
लत्रं तु शुक्रे भवेद्रत्नगर्भे विलासाधिको गण्यते च प्रवासी प्रयासाल्पकः के न मुह्यंति तस्मात् ७ जनः स्तुद्रवादी चिरं चारु
जीवेच्च तुर्य्यांत्सुखं दैत्यपूज्यो ददाति जनुष्यष्टमे कष्टसाध्यो जयार्थः पुनर्वर्द्धते दीयमानधनेऽपि ८ ॥ कलत्रश्रोणिभार्ययोरित्य
मरकोशात् कलत्रं स्त्री रत्नगर्भा सपुत्रगर्भा भवेत् विलासाधिकोऽतिक्रीडः प्रवासी विदेशगमनशीलः प्रयासाल्पकः स्वल्पोद्यमो गण्यते
तथा के न वा तस्मात्सुरूपान्न मुह्यंति तच्चातुर्यमोहिताः स्युरतः सर्वे ॥ ७ ॥ जनुषि जन्मसमये अष्टमे दैत्यपूज्यः शुक्रश्चतुष्पदं गोश्वादीनां सुखं ददाति
तथा क्षुद्रवादी दुष्टवक्ता चिरं बहुकालं चारु सुखेन च जीवेत् जयो अर्थश्च कष्टसाध्यो यत्नेन साध्यः धनं ऋणं उत्तमर्णेन धर्मेण यद्दीयमानं पुनर्वर्द्धते ८ राम

Indira Gandhi National Centre for the Arts

त्रित्रिकोणे नवमे भृगौ नन्नगरे के पुरवायेपोरः पुरवासिनः कुसीदेन वृद्धिं जीविकया वृद्धिं नरदीरन् नकेन सुरेतदधमर्णे व्यतिरिक्तान
संतीत्यर्थः तथा तस्य धर्मध्वजादेर्दांभिकत्वाद्धेतोर्गर्हं ज्ञायते प्रसिद्ध्यतिशेषः सहोत्थादिभिर्भ्रातृभृत्यैः सौख्यं शरीरसुखं च भवेदिति
शेषः धर्मध्वजी लिंगवृत्तिरित्यमरः लिंगं तद्धर्मिवेषधारिणं ९ कर्मगो दशमस्थो भृगुर्गोत्रवीर्यवशाद्वीजां सन्तानवीजं किंवा नह
राद्धि आत्मीयः स्वकीय एव श्रमो नीतिविस्मरणरूपश्चित्तविक्षेपक्षयार्थे द्रव्यनाशनाय न वा किं प्रत्यहं विप्रवृत्त्या ब्राह्मणजीविकया

भृगौ त्रित्रिकोणे पुरे केन पौरः कुसीदेन यद्वृद्धिमस्मै ददीरन् गर्हं ज्ञायते तस्य धर्मध्वजादेः सहोत्थादिसौख्यं
शरीरे सुखं च ९ भृगुः कर्मगो गोत्रवीर्येण राद्धिक्षयार्थं श्रमः किं नु आत्मीय एव तुलामानतो हारकं विप्रवृत्त्याजनानां
डंबरैः प्रत्यहं वा विवादात् १० भृगुर्लाभगो लाभदो यस्य लग्नात्सुरूपं महीपं च कुर्याच्च सम्यक् कुलसत्कीर्तिसत्यानुरागं
गुणाढ्यं महाभोगमैश्वर्ययुक्तं सुशीलं ११ ॥

जनाडंबरैः प्रतिष्ठार्थस्थापितपारिपार्श्वकैर्विवादाद्धारकं सुवर्णं तुलामानतः शत
पलपरिमितं न वा किमपि तुल्यफलं सर्वस्यादेवाजानकीय प्रवृत्तिरिति पाठे तुलामानतः सकलसमानेन जानकीयापत्तसंबंधिनी प्रवृत्ति
वृत्तिर्न किं १० यस्य लग्नात् लाभग एकादशस्थो लाभदो द्रव्यलाभकारी भृगुस्तं नरं सुशीलं गुणाढ्यं गुणैर्युतं कुलसत्कीर्तिसत्यानुरागं की
र्तिसत्यवाक्यलोकरंजनादिभिः शोभितं महाभागं पञ्चमभाग्यवंतं ऐश्वर्ययुक्तं प्रभुत्वाढ्यमेनादृशं सम्यग्महीपं राजानं कुर्यात् वलनात्तस्मात्सर्थो

Indira Gandhi National Centre for the Arts

च॰चिं॰ द्वादशे सितः शुक्रो ऽ सौ केलिसत्कर्मशर्म्मक्रीडासद्धर्मयजनितसौख्यं गुणानां कीर्तिश्च स्वयं नाम्नां मित्रवैरं जनानां विरोधं कलहं सदाक

१४ रोतितथा कष्टापिचितमेति धनं प्राप्नोति पित्तं विलीयेत लीनं स्यात् कफाधिक्यं स्यादित्यर्थः नित्यमिति क्वचित्पाठः सुगमः १२ इति

श्रीमत्कारचिंतामणौ ऽष्टगोस्तन्वादिभावफलम् अथ शनेस्तन्वादिद्वादशभावफलान्याह तनुस्थेलग्नगे ऽर्कजे शनौ धनेनातिपूर्णः अतितृष्णसंतोषहीनविषादि अप्रसन्नः स्थूलदृष्टिः सूक्ष्मविचारासमर्थः दृष्टिजं विषहरश्चैव रिपुनाशकः आधिं मानसंदुः

कष्टाप्नोति विज्ञं विलीयेत पित्तं सितो द्वादशे केलिसत्कर्मशर्मगुणानां च कीर्तिः स्वयं मित्रवैरं जनानां विरोधं सदा

साकरोति १२ धनेनातिपूर्णोतितृष्णो विषादी तनुस्थे ऽर्कजे स्थूलदृष्टिर्नरः स्यात् विषंदृष्टिजं त्वाधिकष्टाधिबाधा

स्वयं पीडितो मत्सरावेश एव १ सुखापेक्षया वर्जितो सोकुटुंबात्कुटुंबे शनौ वस्तु किं किं न भुंक्ते समं वक्ति मित्रेणाति

क्रंवचोपि प्रसक्तिं विना लोहकं को लभेत् २ ॥ स्वकरोतीति दृग्व्याधिबाधावातदापीडा मत्सरावेशः परोत्कर्षासहिष्णुः स

न्स्वयमेव पीडितः उद्वेगवान्स्यात् १ कुटुंबे द्वितीये शनौ ऽसौ पुरुषः सुखापेक्षया सुखलाभेच्छया कुटुंबात्स्वजनाद्वर्जितो वियुक्तः अन्य

देशप्राप्त इत्यर्थः किं किं वस्तु न भुंक्ते अपितु सर्वविषयभोगवान्स्यात् तथा प्रसक्तिं परिचयं विना लोहकघटितं शस्त्रपातादि अष्टधा

तु वा सुवर्णं वा हिरण्यलोहमित्यादि निघंटूक्तेः को लभेत् किं स एवेत्यर्थः मित्राणि सत्यं साद्धमिति क्रूरं दुःसहं वचो वाक्यं वक्ति वदंति २ राम १४

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तृतीयेशनौजनात्सहजादेरुद्यमात्पराक्रमाच्चचित्तं मनः शीतलं शांतं नैवजायते भाग्यलाभाद्यदृष्टं अविघ्नंविघ्नरहितं कर्हिंचित्त् ॥
कदापिनैवभवेत् युक्तभाषीमितवक्ताद्दृढाशोऽचलतृष्णः अतएवासुखी सत्कृतोपिदुर्मुखोमुखरोभवेत् ३ चतुर्थेशनौपेतृकं
पितृसंबंधिधनंमंदिरंगृहंदूरंयातिनाशंस्वगृहंहस्तगंस्यात्॥ बंधुवर्गापवादोबंधुनिंदागृहेवाहनेहानयोगाशागृहहानिर्वाहन
हानिश्चपितुर्मातुश्चापिसंतापकारिवातरोगीस्यादितिशेषः ४ पंचमेशनौप्रजाहेतुदुःखीसंतानानिमित्तंक्लेशभागीविभूतिर्द्धनसमृ

तृतीयेशनौशीतलंनैवचित्तंजनादुद्यमाज्जायतेयुक्तभाषी अविघ्नंभवेत् कर्हिचिन्नैवभाग्यं
दृढाशोसुखीदुर्मुखः सत्कृतोपि ३ चतुर्थेशनौपैतृकं यातिदूरं धनंमंदिरंबंधुवर्गापवादः पितु
श्चापिमातुश्चसंतापकारीगृहेवाहनेहानयोवातरोगी ४ शनौपंचमेचप्रजाहेतुदुःखीविभूतिश्चलातस्य
बुद्धिर्नशुद्धा रतिर्दैवतेशब्दशास्त्रेनतद्वत्कलिर्मित्रतोमंत्रतःक्रोडपीडा ५ ॥ द्धिश्चलाअस्थिराबुद्धिर्नशुद्धाकु

टिलेत्यर्थः दैवतेदेवविषये धर्मशास्त्रे धर्मप्रतिपादके वेदस्मृत्यादौनरतिः प्रीतिर्विश्वासइतियावत् तद्वन्मंत्रतोविचारविषयंमित्रतोमित्रे
णाकलिःकलहःक्रोडपीडाकुक्षिविषयेक्लेशस्तस्यस्यादितिशेषः ५ यस्यषष्ठेरिपुभवेनेद्रनस्यसूर्यस्यपुत्रोयदिभवेत् तस्यारेःशत्रोर्भूपतेरा
जश्चौरतःसकाशाद्भीतयःकिमपितुबलेनेत्यर्थः युद्धेरणेवादेयोद्धाप्रतिवादीसन्मुखोनभवेत् बलाद्बुद्धितःकोरणोत्तस्यजेताइतिवापाठः

सुगमार्थः महिष्यादिकसोरिभप्रभृतिचतुष्पात्सुखमातुलानां विनाशश्च भवेत् ६ शनौ द्यूनगे सप्तमस्थे सुदाराः शोभनस्त्रियः चारुमित्रं
सुहितकारि चारुवित्तं अन्यायवर्जितं धनं चिरं बहुकालं न सहेत् तत्सुखं न भवेदित्यर्थः दंपती स्त्रीपुरुषावपि रोगयुक्तौ स्यातामिति शेषः त
था अनुत्साहतः तापकृत् निरंतरं अनुत्साही हीहो ॥ न चेताही नं चेतो मानसं यस्य सः विह्वलः अकिंचित्करः लोलुपः अतितृष्णः कुतो वीर्य
वान् स्यादिति सर्वत्र संबंधः ७ रंध्रगे अष्टमस्थे शवनोपाधिकानामुपाधिरहितानां जनानां वियोगः सत्संगाभाव इत्यर्थः धनानां विनाशे

अरेर्भूपतेश्चोरतो भीतयः किं यदीनस्य पुत्रो भवेद्यस्य शत्रो न युद्धे भवेत्सन्मुखस्तस्य योद्धा महिष्यादिकं मातुला
नां विनाशः ६ सुदारा न मित्रं चिरं चारुवित्तं शनौ द्यूनगे दंपती रोगयुक्तौ ॥ वियोगो जनानां त्वनोपाधिकानां
विनाशो धनानां सकोपो यस्य न स्यात् शनौ रंध्रगे व्याधितः सुहृद्दर्शी नदग्रेजनः कै तवं किं करोतु ८ मतिस्तस्य
तिक्तानतिक्तं तु शीलं रतिर्योगशास्त्रे तु गुणो राजसः स्यात् सुहृद्दुर्गतो दुःखितो दीनवध्याः शनिर्धर्मगः शर्मकृत्स्या

यस्य न स्यात् सकः तथा व्याधितः सुहृद्दर्शी परदोषान्वेषी नदग्रे न्याजनः कै तवं धूर्तता किं करोतु महाधूर्तोऽपि धूर्तवित्स्यादिति भावः ८
शनिर्धर्मगो नवमस्थश्चेत्तस्य मतिस्तिक्ता विषयविरक्ता शीलं तु न तिक्तं कटुकं योगशास्त्रप्रतिपादकग्रन्थे रतिरभ्यासो राजसो गुणो र
जः प्रकृतिर्दीनबुद्ध्या एते दीना मित्रबंधुवर्गा इत्येवंरूपया सुहृद्दुर्गतो दुःखितः कृपालुत्वात्खिन्नमना अन एव शर्मकृत्सर्वेषां सुख राम
कारी स्यात् संन्यसेद्धा यतिरेव वा स्यात् ९ यस्य कर्मगा दशमस्थो मंदस्तस्य मातामाता मातुरभावेन तस्या एव दुग्धपानं स्यात् वाहुरेवस १५

Indira Gandhi National Centre for the Arts

भुजएवधनोपार्जकत्वेनपितावाल्पएवतत्पित्रोनीरोगोभवेदितिभावः तथाआधिपत्यात्कोमयालत्वादेर्हेतोर्वृथानिष्कारणंसर्वतः
सर्वेषुलोकेषुदुष्टकर्मताडनदंडनादिशनेःक्रमेणविग्रहेजयःसर्वसुखमेधतेवर्द्धतेजीविकाजीविनवृत्तिस्तुस्वल्पचेतनत्वादिति
भावः १० सुवाचार्थदशमस्थशनेर्मतांतरमाह व्योमगेदूदशमस्थेशनौमातासुखंविंदतेकिंपित्राजनकेनचशैशवंशिशोर्भावबालक्री
डनादिदृश्यतेकिंउतनेत्यर्थः तथात्तत्पित्रास्यापितोनिधिर्द्रव्याकरःस्वयंवापितासुवीजेरुत्पादिताकृषिश्चदृश्यतेदृश्यनिमित्ते

श्रजानस्यामातापितावाहुरेवत्रृथासर्वत्तोदुष्टकर्माधिपत्यात् शनेरेधनेकर्मगःशर्ममंदोजयोविग्रहेजीविकानां
तुमस्य १० शनौव्योमगेविंदतेकिंचमातासुखंशैशवंदृश्यतेकिंतुपित्रानिधिस्यापितोवापितावाकृषिश्चप्रणश्येद्ध्रु
वंदृश्यतेदैवतोवा ११ स्थिरंवित्तमायुःस्थिरंमानसंचस्थिरांनेवरोगादयोनस्थिराणिअपत्यानिशूरःशतादेकए
वप्रपंचाधिकेलाभगेभानुपुत्रे १२ व्ययस्थेयदासूर्यसूनोनरःस्यादशूरोथवानिस्त्रपोमन्दनेत्रःप्रसन्नोवहि
र्गेगृहेलग्नपश्चव्ययस्थोरिपुध्वंसकृद्यत्तभोक्ता ॥ १२ ॥ नस्वचक्रपरचक्रादिनादैवतोजलाग्न्यादिभयेनवाधुवंनि
श्चितंप्रणश्येत् १० लाभगेभानुपुत्रेवित्तंस्थिरंनिखिलमायुःस्थिरंबहुलंमानसंचस्थिरंस्वस्थंरोगादयोनैवस्थिराआरोग्यंस्यादित्यर्थः
अपत्यानिसंतानानिनस्थिराणिसंतानशोकःस्यादितिभावः शताच्छूरजनसंख्यमनुष्येभ्योपिप्रपंचाधिकःरागद्वेषोपायेविशिष्टएकोमु
ख्यःशूरश्चस्यात्सुरितियथार्थशेषः ११ व्ययस्थेद्वादशगेयदासूर्यसूनोशनौ अशूरःकातरोननिर्भयःनिस्त्रपोनिर्लज्जःमंदनेत्रोमंद

Indira Gandhi National Centre for the Arts

इत्थं वहिः परदेशे प्रसन्नो गृहे नो प्रसन्नदृत्तर्थः च पुनर्लग्नं पोलग्नाथो व्ययभस्थो द्वादशस्थानगतः सन् रिपुध्वंसकृत् शत्रुनाशकरः स्य.

१६ त्र भोक्ता यत्तद्‍व्ययेन वैभव समाद्धूरि निशेष: १२ इति चमत्कारचिंतामणिटीकायां शनैस्तन्वादिद्वादशभावफलानि अथ राहोस्तन्वादिभा
वफलं यस्य लग्ने नमो राहुः सन्नेभग्नारिवीर्यः पराजितशत्रुः स्वदाकृपालनेपरेषां प्रताप त्स्वतेजसा न समर्थः परेषां प्रभावात्स्वान्
स्वातिशयान्परेषांश्च आच्छादयेत् आत्मसाधनं कुर्यात् भूरिदारो बहुस्त्रीकोपि कलत्रे स्त्री विषये च धृतिं असंतोषं यायात्

स्वबाकोसमर्थः परेषां प्रतापात्प्रभावात्समाच्छादयेत्स्वान्यरार्थान् तमोयस्यलग्नेसभग्नारिवीर्यः कलत्रे
धृतिंभूरिदारोपियायात् १ कुटुंबेतमोनष्टभूतंकुटुंबं मृषाभाषितं निर्भयोवित्तपालः स्ववर्गप्रणाशोभ
यंशस्त्रतश्चेदवश्यंपरखलेभ्योलभेत्यारवश्यम् २ ननागोयसिंहोभुजोविक्रमेणप्रयातिहसिंहीसुतेतत्समत्वं॥

कामाधिकः स्यादितिभावः १ कुटुंबे द्वितीये तमो राहुश्चेत्कुटुंबं स्वबंधुजनं नष्टभूतं दुर्जनं च अत एव खलेभ्यो दुष्टजनेभ्यो हेतोरवश्यंपा
रवश्यं पराधीनत्वं कारागृहनिवासित्वं वा शस्त्रतो भयं च लभेत् तथा मृषाभाषितं मिथ्याभाषितं निर्भयो भयरहितो वित्तपालो द्रव्यरक्षकः
कृपण इति यावत्स्ववर्गप्रणाशो बंधुनाशो भवेदितिशेषः २ इह जन्मनि तृतीये सिंहीसुते राहौ भुजाविक्रमेण बाहुबलेन नागो हस्ती अ राम
पवा सिंहस्तत्समत्वं तुल्यतां न प्रयाति जगच्चैवलोकं सोदरत्वं भ्रातृभावं समेति तथा भाग्यं प्रभातोपि प्राज्ञभाग्यापि यत्नहेतुः यत्नस्योद्य १६

Indira Gandhi National Centre for the Arts

महेतुः कारणंजतः कथंस्याद्लाभोभवेदित्यर्थः ३ चतुर्थेऽसुरोराहुश्चेन्मातृनैरुज्यदेहोमातुर्देहारोग्यंकथास्यान्नेत्यर्थः हृदिज्वालया
मनस्संतापेनवह्निःशरीरमपिशीतलंकिंस्यात्स्वयंचव्याधियुतइत्यर्थः अथमेषगोकर्कगोमेषवृषकर्कराशिस्थोबुधेसिंकन्यामिथुनयोर्दो
सराहुश्चेदन्यथानमफलदस्तदेवाहभूपतेर्बंधुरेवअतिप्रियःस्यादितिपूर्वेणान्वयः ४ सुतेपंचमभावेसिंहिकायाःसुतोराहुस्तत्सुतोत्पत्ति
कृत् भामिन्याःसक्रोधायावनितायाश्चिंतयाचिंततापःकोपनासेवभामिनीत्यमरःक्रोडरोगेक्रासिमाधौसतिआहारस्यहेतुःकारणंओ

तृतीयेजगत्सोदरत्वंसमेतिप्रयातोपिभाग्यंकुतोयत्नहेतुः ३ चतुर्थेकथंमातृनैरुज्यदेहोहृदिज्वालया
शीतलंकिंवह्निःस्यात् सचेदन्यथामेषगोकर्कगोवाबुधेसिंऽसुरोभूपतेर्बंधुरेव ४ सुतेनत्सुतोसतिकृत्सिं
हिकायाःसुतोभामिनीचिंतयाचिंततापःसतिक्रोडरोगेकिमाहारहेतुःप्रपंचेनकिंप्रापकाइष्टवर्जे ५ वलं
वुद्धिवीर्यंधनंतद्दशेनस्थितौवैरिभावेपियेषांजनानाम्॥ षधादिकंनकिमपिअर्थात्क्रूरोगोअग्निमांद्यंचकर्यो
प्रापकाद्दष्टवर्ज्जेलाभकारदैवंविनाप्रपंचेनयत्नविस्तारेणकिंप्रयासोभूयात्स्वल्पलाभश्चभवेदितिसर्वत्रशेषः ५ येषांजनानांवैरिभावे
षष्ठेस्थितोराहुस्तद्रिपूणामरणाय॥ मपिदेहेदेवशत्रुसंघातंनाशयेदित्यर्थः तथावलंदैहिकबुद्धिवीर्यंचातुर्यंतद्दशेनवलाद्दृासि
शाद्धनंधनार्जनंस्थिरंमानसंनोमातुलाःपितृव्याश्चनोमनश्चवलंमान ... तसंवधाभावश्चस्यादितिसर्वत्रशेषः ६ द्यूनेसप्तमेभावे

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

च॰पि॰ सदैं राहुश्चेल्लग्ने स्यात्पित्तवरिसत्तिशेषः जातवेदाः अग्निर्यथा लोडयेत् संतापयेदेवं वियातुः या कादिना रुजा तो रोगेण तद्युवत्यो

१७ विनाशं लभेयुः तथा वियोगापवादः वियोगाः बंधुविश्लेषदुःखानि अपवादा लोकनिंदा शमं शांतिं न प्रयाति ७ खेऽगेऽष्टमस्थात्र धः

शत्रुराहुः अमग्रंथिकृत् अमेण बहुप्रयासेन ग्रंथिं वा नगोलकं करोतीति कृत् तच्च पुनस्तं न रंजनास्त्यजेत्तिय थाजनकस्येदं जान

कं घनं पित्रद्रव्यं नृपैः राजभिः पण्डितैश्च वंदितः पूजितः स्वजनैर्निंदितश्च भाग्यलाभः सकृदेकवारमेव भ्रंशः कार्यहानिरसकृ

रिपूणां मरणं यदहे देवराहुः स्थिरं मानसंमानुलानोपित्वम्याः ६ विनाशं लभेयुर्द्युनेतद्युवत्यो रुजा धानुपाका

दिना चंद्रमर्दी कराहे यथा लोडयेज्ज्ञातवेदा वियोगापवादाः शमं न प्रयाति ७ नृपैः पंडितैर्वंदितो निंदितः

स्वैः सकृद्भाग्यलाभो सकृद्भ्रंश एव धनं जानकं तज्जनाश्चात्यजंति अमग्रंथिकृद्रंध्रगो त्र धशत्रुः ८ मनीषीकृते

न त्यजेद्बंधुवर्गं सदा पालयेत्पूजितः स्याद्गुणैः स्वैः सभाद्योतको यस्य चेत्त्रित्रिकोणे तमः कौतुको देवतीर्थैर्

सुहृद्भिर्वेदितिशेषः ८ यस्य त्रित्रिकोणे नवमे राहुश्चेत्स नरो मनीषी बुद्धिमान् स्वैर्गुणैः पूजितो दयालुर्दयावान् देवतीर्थैः कौ

तुकी सभायां द्योतकः प्रकाशकः स्यात् कृतमुपकारं न त्यजेत् सदा बंधुवर्गं पालयेत् ९ खगेद्दशमस्थे अगोराहोस ति

असौ जनो मदे अवधानसमये अर्थव्यतीक्रूरकर्मा अतएव जनैर्व्याकुलः सुखं नाधिशेते शयनं कुर्यात्सदाम्लेच्छसं एम॰ १७

Indira Gandhi ... Centre for the Arts

सर्गतो अतीवगर्वउच्चैर्मानिनीकामिनीभोगं मानवतीस्त्रीरतिमुन्नमांलभेत् १० लाभगस्तमोराहुश्चेत्सुतोत्पत्तिसौख्यंसदाम्लेच्छ
संसर्गतो अतीवगर्वउच्चैर्मानिनीकामिनीभोगंमानवतीस्त्रीरतिमुन्नमांलभेत् १० लाभगस्तमोराहुश्चेत्सुतोत्पत्तिसौख्यंसदाम्ले
च्छतोर्थंद्रव्यंचलभेत् साभिमानःकिंकरेणसेवकेनचरेत्भृत्यैर्विनानकुत्रापिगच्छेदित्यर्थःविदेशुकिंव्रजेत्किमर्थंगच्छेत्
गृहस्थितएवसर्वंतोलभेदितिभावः धूर्तानांवधवोमित्राणियस्यसःधूर्तानांवधुवर्गतएवानर्थोपिशूलेनसर्वानर्थकारीपरार्थान्

सदाम्लेच्छसंसर्गतोतीवगर्वंलभेन्मानिनीकामिनीभोगमुच्चैः जनेर्म्यांकुलोसौसुखंनाधिशेतेमदेश्थल
यीक्रूरकर्मागगोगो १० सदाम्लेच्छतोर्थंलभेत्साभिमानश्चरेत्किंकरेणाव्रजेत्किंविदेशंपरार्थाननर्थो
हरेद्धूर्तवंधुःसुतोत्पत्तिसौख्यंतमोलाभगश्चेत् ११ तमोद्वादशेदीनतांपार्श्वशूलंप्रयत्नेकृतेनर्थतामान
नोतिखलैर्मित्रतांसाधुलोकेरिपुत्वंविरामेमनोवांछितार्थस्यसिद्धिः १२ ॥
हरेज्जयीयात् तन्दियासर्वेद
रतीत्याशयः ११ द्वादशेतमोदीनतांपार्श्वशूलंक्रोडेवातपीडांखलैर्मित्रतांसाधुलोकेसज्जनैरिपुत्वंप्राप्नुत्वंभावेप्रयत्नेकृते
ऽनर्थतास्वेष्टकार्यवैपरीत्यपरिणामेमनश्चिंतितार्थस्यसिद्धिमातनोतीत्यस्यसर्वत्रान्वयः १२ इतिचमत्कारचिंतामणि
टीकायाराहोस्तन्वादिद्वादशभावफलं १२ अथकेतोर्भावफलान्याह यस्यजन्मकालेशिखीकेतुः तनुस्थोलग्नस्थःबांधवैः १८

स्मात्ताभिः क्लेशकर्त्ता कलहकारकः दुर्जनेभ्यो दुष्टजनेभ्यो भयं व्याकुलत्वं मनोऽस्वस्थता कलत्रादिचिंता संदेहः उद्वेगता च शरीरे
देहे मारुती वायुसंबंधिनी पीडा अनेकप्रकारा स्यादित्यर्थः १ धने द्वितीये केतुश्चेत्तदा धनेद्रव्यविषये नरेशात् राज्ञः सकाशात् द्रव्य
ग्रता धान्यस्य आश्रितस्थानस्य नाशः मुखे रोगकरः कुटुंबात् मित्रादिभिर्विरोधः किं सत्कृतं वचः शोभनवाक्यमपि न स्वगृहे मेषगो
सौम्यगेहे कन्यामिथुनयोरिति सौख्यं भवेदिति सर्वत्रान्वयः अत्र श्लोकद्वयेपि यदा लग्नगाः केतवः इति धने केतवः इति बहुव

तनुस्थः शिखी बांधवे क्लेशकर्त्ता तथा दुर्जनेभ्यो भयं व्याकुलत्वं कलत्रादिचिंता सदोद्वेगता च शरीरे व्यथानेकधा
मारुती स्यात् १ धने केतुरव्यग्रता किं नरेशाद्धने धान्यनाशो मुखे रोगकृच्च कुटुंबे विरोधो वचः सत्कृतं भो भवेत्स्वे गृहे
सौम्यगेहेति सौख्यं २ शिखी विक्रमे शत्रुनाशं विवादं धनं भोगमैश्वर्यतेजोधिकं च सुहृद्वर्गनाशं सदा बाहुपीडा
भयोद्वेगचिंताकुलत्वं विधत्ते ३ चतुर्थे न मातुः सुखं नो कदाचित्सुहृद्वर्गतः पैतृकं नाशयेत्तत् शिखी बंधुवर्गास्तु
खस्वोच्चगेहे चिरं नैव सत्स्वेगृहे व्यग्रता चेत् ४

चनपाठश्चिंत्यः केतुसंज्ञस्य पातयोरेव राहुकेतुसंज्ञायाः स्यात्तु ग्रहत्वेन सिद्धांतोक्तेरेकवचनस्यैवोचितत्वात् लोके तु तेषां संहितो
क्तेः बहुत्वं तत्त्वात् विषयं ज्ञेयमिति २ विक्रमे तृतीये शिखी केतुश्चेत्तदा भोगो विषयसुखमैश्वर्यं तेजः एतत्त्रयमप्यधिकं शत्रुनाशं च पु
नर्विवादं सुहृद्वर्गनाशं बाहुपीडा सदा भयोद्वेगचिंताभिराकुलत्वं विधत्ते ३ चतुर्थे शिखी चेन्मातुर्नो सुखं सुहृद्वर्गात्कदाचिन्नो सुखं

Indira Gandhi National Centre for the Arts

पित्तकंपित्रसंबंधिधनादिवस्तुनाशभीतिस्वगृहेचिरंनोवसेत्॰ वासश्चेदन्यगतोव्याकुलत्वंस्वोच्चगेहेस्वोच्चेधनुषिस्वगेहेमीनेशि
खीबंधुवर्गान्नसुखंभवेदितिशेषःसर्वत्र ४ पंचमेराहुपुच्छेकेतुःप्रयातिनदासोदरेभ्रात्रविषयेघातवातादिकष्टंघातोनशस्त्रघात
दिनावातादिरोगेणवाक्लेशःस्वबुद्ध्यामथापीडास्वल्पपुत्रास्वसंततिःसनरोवीर्ययुक्तोपिदासोभवेदित्यस्यसर्वत्रानुषंगः ५ षष्ठभावेन
मसोराहोःपुच्छभागेपुच्छेकेतावित्यर्थःगतेसतिमातुलान्मानसहजान्मानभंगःस्वोदरहानिः रिपूणांविनाशश्चतुष्यदगोमहि

यदापंचमेराहुपुच्छंप्रयातिनदासोदरेघातवातादिकष्टंस्वबुद्धिमथ्यासंततिः स्वल्पपुत्रःसदादासोभवेद्वी
र्ययुक्तोनरोपि ५ तमःपुच्छभागेगतेषष्ठभावेभवेन्मातुलान्मानभंगोरिपूणां विनाशश्चतुष्यात्सुखंतुच्छ
वित्तंशरीरेसदानामयंचाधिनाशः ६ शिखीसप्तमेभूयसीमार्गचिंतानिवृत्तस्वनाशोथवावारिभीतिः भवे
त्कीटगःसर्वदालाभकारीकलत्रादिपीडामयोमग्रतावेत् ७ गुदेपीडतेशीर्षादिरोगेरवश्यंभयंवाहनादेः

व्यादिनावासुखंतुच्छवित्तहीनमनस्त्वंशरीरेसदाअनामयंआरोग्यंव्याधिनाशश्चभवेत् ६ सप्तमेशिखीचेन्मार्गचिंता
भूयसीवह्नीनिवृत्तधनस्यनाशोअथवावारिभीतिर्जलभयंकलत्रादिपीडामयः अर्थस्यमग्रतामनसःकीटगोवृश्चिकरा
शिस्थःकेतुश्चेत्सर्वदालाभकारोभवेत् ७ अष्टमेराहुपुच्छेकेतौसतिगुदेअर्शादिरोगेरवश्यंपीडतेवाहनादेर्भयंस्याद्

व्यस्यरोधइत्यत्र छंदोभंग त्वाद्वस्तूनांविरोधइत्यवपाठः कीरकन्याजगोसुःमगेतुर्वृश्चिककन्यामेषवृषमिथुनस्थेकेतौसदार्थ
लाभोभवेदित्यर्थः ८ यदाधर्मभावेनवमेशिखीतदानींसहोत्थानांभ्रातॄणांपीडांयथावाहुरोगंभुजेव्याधिःतपोदानतोहास्यंवृत्तिः
ततप्रसादानेनलोकोपहास्यतांविधत्तेतथाक्लेशनाशःम्लेच्छतोभाग्यवृद्धिःसुतार्थीचभवेत् ९ यदाकर्मगोदशमस्थोयस्यकेतुस्तदा
तंदुर्भगंअसुंदरंकष्टभाजंक्लेशभागिनंजातुकदाचिद्वाहनेवाहननिमित्तंपीडितंपितुर्नोसुखंदुःखमित्यर्थः जन्मनिवृषमेषवृ

स्वद्रव्यस्यरोधः भवेदष्टमेराहुपच्छेऽर्थलाभः सदाकीरकन्याऽजगोयुग्मगेतु ८ शिखीधर्मभावेयदा
क्लेशनाशः सुतार्थीभवन्म्लेच्छतोभाग्यवृद्धिः सहोत्थमथावाहुरोगंविधत्तेतपोदानतोहास्यवृद्धिंतदा
नी ९ पितुर्नोसुखंकर्मगोयस्यकेतुस्तदादुर्भगंकष्टभाजंकरोति तदावाहनेपीडितंजातुजन्मवृषाजालि
कन्यासुचेच्छत्रुनाशं १० सुभाग्यःसुविद्याधिकोदर्शनीयःसुगात्रःसुवस्त्रःसुतेजोपित्तस्यदरेपीडनेतसं

वृश्चिककन्यासुचतच्छत्रुनाशंकरोतीतिसर्वत्रान्वयः १० लाभगःशिखीकेतुःसर्वेषांवस्तूनांलाभंकरोतितथासनरःसुभाग्यः
सुविद्याधिकःसुगात्रःशोभनांगःअतएवदर्शनीयोमनोहरःसुतेजाःश्रीमनप्रतापःसुवस्त्रोपिदितिशेषःतस्यसंततिर्दुर्भगा
भाग्यहीनोदरेभयेपीडनेतेच ११ रिष्फगोद्वादशस्थःअसौशिखीकेतुर्नरंसदाराजतुल्यंराजवत्सुखकारिणंमद्व्ययसन्मार्गे

Indira Gandhi National Centre for the Arts

धनव्ययकरं रन्ध्रेण द्रिपूर्णां विनाशं बस्तिगुह्यांघ्रिनेत्रेबस्तिर्नाभेरधोभागः गुह्यं लिंगं अंघ्री पादौ नेत्रे च एषां द्वन्द्वैकवद्भावस्त
स्मिन् रुजा रोगेण पीडनं व्यथा मातुलात् शर्म सुखं नैव करोतीति सर्वत्रान्वयः १२ इति चमत्कारचिंतामणिटीकायां केतोस्त
न्वादिभावफलमिति अथ ग्रंथस्तुतिपूर्विकां स्वश्रौढिमाह चमत्कारचिंतामणेर्ग्रंथे भट्टनारायणेन जन्मकुंडलिकायां जा
नको क्रभावजं यत्फलं कीर्तितं कथितं यो द्विजः पठे द्राज्ञां सभायां तस्य समक्षेतन्निकटे प्रवक्तुं अन्ये नैव समर्था भवन्तीति शेषः

नति दुर्भगा च शिखी लाभगः सर्वलाभं करोति ११ शिखी रिष्फगो बस्तिगुह्यांघ्रिनेत्रे रुजापीडनं मातु
लान्नैव शर्म्म सदा राजतुल्यं नरं सद्व्ययं तद्रिपूर्णां विनाशं करोऽसौ करोति १२ चमत्कारचिंतामणेर्ग्रंथ
स्तवगानां फलं कीर्तितं भट्टनारायणेन पठेद्यो द्विजस्तस्य राज्ञां सभायां समक्षे प्रवक्तुं न चान्ये समर्थाः १

इति श्रीनारायणभट्टकृत चमत्कारचिंतामणिग्रंथः समाप्तः ॥१॥

१ चमत्कारचिंतामणेश्चारुटीकां चकारान्वयार्थप्रबोधप्रदीपां सुदेवस्तथा धर्मधरो मालवीयः प्रमोदाय भूदेवविद्व
ज्जनानाम् १ इति चमत्कारचिंतामणेरन्वयार्थदीपिकायां ग्रहभावफलाध्यायः समाप्तः सम्पूर्णम् ॥

च.चि.
३०

श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमहल्लेमानमन्दिरश्रीसत्यनारायणयन्त्रा
लयमेयहच्चमत्कारचिन्तामणिटिकासंयुक्तबंगालीसाहुकेइहाँ
छापागया मिः भादौवदी१सम्वत् १९५५ वाः भयरोपाठकशुभं

राम
३०

IGNCA RAR
R-167
ACC No.

Indira Gandhi National Centre for the Arts